

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 15

Матеріали

*VI Всеукраїнської звітної науково-практичної конференції
“Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку
в умовах модернізаційних процесів в Україні та світі”*

м. Київ, МАУП, 8 грудня 2022 р.

Київ
2023

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 9 від 07.12.2022)*

Редакційна колегія:

М. Ф. Гончаренко (голова), канд. екон. наук., доц.
С. В. Храпаций (заступник голови), д-р фіз.-мат. наук, проф.
І. А. Семенець-Орлова, д-р наук з держ. упр., проф.
А. М. Грись, д-р психол. наук, проф.
А. М. Кислий, д-р юрид. наук, проф.
О. Г. Чолишкіна, канд. техн. наук, доц.
Л. Ю. Дьякова, канд. фарм. наук, доц.
В. О. Краснов, канд. мед. наук, доц.
І. М. Капеліста (виконавчий редактор), канд. наук з держ. упр.

Матеріали подано в авторській редакції.

Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України: [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.:
МАУП, 2008 —

С76 Вип. 15: Матеріали VI Всеукраїнської звітної науково-практичної конференції “Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку в умовах модернізаційних процесів в Україні та світі” (Київ, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 8 грудня 2022 р.) /редкол.: М. Ф. Гончаренко (голова) [та ін.]. 2023. 488 с. : іл. Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези доповідей учасників науково-практичної конференції МАУП з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

“Програма розвитку стресостійкості та навичок емоційної регуляції особистості”.

Зміст “Програми тренінгових заняття з розвитку стресостійкості та навичок емоційної регуляції особистості” передбачає комплексний вплив на когнітивну (оцінка), емоційну (переживання) та поведінкову (комунікативна поведінка) сфери особистості. Концептуальне наповнення “Програми тренінгових заняття з розвитку стресостійкості та навичок емоційної регуляції особистості” забезпечуватиметься з урахуванням принципів позитивної психотерапії.

Здійснене дослідження не вичерпує всієї повноти проблеми вивчення емоційного вигорання жінок-менеджерів. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у вивченні психологічних стратегій взаємодії підприємців з клієнтами.

Джерела

1. *Карамушка Л. М.* Психологічні чинники професійного вигорання працівників державної фіскальної служби України : монографія / Л. М. Карамушка, О. І. Бондарчук, Т. В. Грубі. К. Кам’янець-Подільський : Медобори-2006, 2015. 250 с.
2. *Матвієнко О. М., Пересадін М. П., Андросов Є. В.* Культура здоров’я персоналу та синдром психоемоційного “вигорання”: стратегія і тактика подолання // *Персонал*. 2007. № 1. С. 74–83.
3. *Мондрієвська О.* Жінки у технологіях та бізнесі. URL: <https://eba.com.ua/zhinky-u-tehnologiyah-ta-biznesi-olga-mondriyevska/>

О. В. ВОРОНЯНСЬКИЙ

канд. іст. наук, проф., ДБТУ (м. Харків)

КОНЦЕПЦІЯ БАЛАНСУ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ПОЛІТИЧНОМУ АНАЛІЗІ

Дискурс кризи методології в сучасній політичній філософії широко представлений у працях провідних представників практично всіх напрямів і течій західної політичної науки. Однак для вітчизняного академічного середовища він є відносно новим. Та ж частина дослідників, що працює в сфері прикладної політології, вже давно будує аналітичні моделі на основі конфліктологічних підходів, генетично або онтологічно пов’язаних із марксистською методологією. Ці підходи є не пережитком радянської науки, а були запозичені від західної політичної думки, яка на протязі всієї холодної війни успішно розвивала неомарксистські методи аналізу політичних систем. Вони покладені в основу досліджень стовпів західної соціальної філософії — Теодора Адорно, Іммануї-

ла Валлерстайна, Юргена Габермаса, Карла Дойча, Еріка Оліна Райта, Теотоніу душ Сантуша.

Мета даної доповіді — демонстрація евристичного потенціалу концепту аналізу суспільно-політичних відносин з урахуванням загальноновизнаного в західній неомарксистській аналітиці фактору конкурентної боротьби за доступ до обмежених ресурсів у суспільстві, основаному на засадах індивідуальної вигоди.

У процесі існування суспільства в ньому розвиваються певні форми й принципи організації, за допомогою яких суспільство підтримує свою єдність та життєздатність. В основі цих принципів лежить спосіб розподілу матеріальних ресурсів і духовних цінностей між різними соціальними групами, який здійснюється за допомогою відносин публічної влади. Оскільки при цьому публічна влада дає можливість розпоряджатися ресурсами, які належать суспільству, вона стає предметом гострої конкурентної боротьби. Власне, політичну систему можна уявити як своєрідну “біржу влади”, яка включає в себе як позиції тих, хто бореться за владу, так і “брокерські місця” функціонерів, що розпоряджаються владними повноваженнями; “ринок влади” (позиції тих, хто має бути підкорений владі); систему взаємозв’язків між усіма (активними і пасивними) учасниками політичного процесу; організаційні структури, що закріплюють дану систему взаємозв’язків. Сутністю політичної влади є конкурентна боротьба за підкорення механізмів політичних організацій (у першу чергу — держави чи окремих центрів прийняття державно-владних рішень) заради контролю над перерозподілом ресурсів. Звідси політична система постійно знаходиться в стані конфлікту між учасниками політичного процесу

Сам механізм відтворення влади базується на тому, що суб’єкт влади володіє монополією на розподіл певних ресурсів, які є актуальними для об’єкта як їх потенційного споживача. Якщо у споживача немає альтернативних джерел отримання життєво необхідних для нього ресурсів, він стає залежним від їх розпорядника і в кінці кінців готовий визнати право останнього на панування над собою. Надходження ж ексклюзивного ресурсу у загальне користування різко підриває його значущість, а відтак — і владні позиції розпорядника даним ресурсом. Тому збереження монополії на розподіл необхідного для споживача ресурсу є необхідною умовою збереження владної позиції, а підтримка структурної залежності від обмеженого ресурсу є основним завданням його розпорядника.

Структурна залежність формується внаслідок штучного обмеження доступу агентів обміну до значущих ресурсів та можливостей розпоряджатися ними. Сформовані в даному суспільстві соціальні, економічні та політичні інститути та відповідні інституційні взаємодії визначають правила, за якими член суспільства може використовувати свої індивідуальні ресурси по досягненню значущих для нього цілей. Унаслідок дії цих інститутів навіть агент, що потенційно володіє ресурсами, нерідко виявляється залежним внаслідок штучно створених бар’єрів, що скорочують кількість альтернативних взаємодій, в які він може вступати з метою реалізації своїх інтересів отримання важливих для нього благ.

Як бачимо, владні переваги представляють для суб'єкта влади інструментальну цінність, полегшуючи йому доступ до інших ресурсів — матеріальних, соціальних, культурних, політичних. Таким чином, владна позиція дає змогу агенту, що її займає, підтримувати свій статус монопольного розпорядника значущих ресурсів. Консолідована позиція різних сегментів елітарних груп щодо збереження свого владного статусу є однією з важливих умов збереження інституційних бар'єрів, що забезпечують системне усунення більшості громадян від реального впливу на прийняття суспільно значущих владних рішень. У такій конфігурації економічний розподіл неминуче стає похідним від політичного порядку, обумовленого динамікою інституційної конфігурації суб'єктів політики, які розподіляють ресурси на позаекономічних підставах. Звідси постає перспектива все більшого перетікання капіталу з реальної економіки в політичну сферу, оскільки інвестиції в статус учасника прийняття владних рішень щодо розподілу суспільних ресурсів стають на порядок більш прибутковими, ніж інвестиції в будь-які економічні проекти. Це, у свою чергу, неминуче загострює конкуренцію за доступ до політичної ренти і викликає постійне збільшення частки ресурсів, які замість відтворення інфраструктури та споживання відчужуються на ведення конкурентної боротьби.

Реальними суб'єктами політики виступають лише ті актори, що змогли створити таку концентрацію. Їх інтерес до отримання економічної ренти від впливу на прийняття політичних рішень визначається суттєвим перевищенням даної ренти над прибутками від економічної діяльності. Перемогу в конкурентній боротьбі отримують суб'єкти, для яких витрати на придушення конкурентів покриваються рентою від впливу на прийняття політичних рішень. Мінімізації витрат сприяє наявність політичних інститутів, що закріплюють досягнутий на визначеному етапі конкуренції баланс ресурсних потенціалів у відносинах між суб'єктами та об'єктами політики. При безумовному стійкому домінування суб'єкта чи групи суб'єктів політичні інститути жорстко закріплюють їх панівне становище у суспільстві, відсікаючи конкуруючі угруповання від легального впливу на процес прийняття державних рішень. При нестійкій рівновазі між конкуруючими угрупованнями, що супроводжується поперемінним приходом їх до влади, політичні інститути закріплюють гарантії участі в прийнятті державних рішень для тимчасово усунутих від державної влади суб'єктів. Таким чином обмежуються владні можливості тимчасово правлячого угруповання і разом з тим підтримуються гарантії його участі у прийнятті державних рішень після чергової ротації владних еліт.

Система стримувань і противаг, що вибудовується в процесі конкуренції політичних еліт при нестійкій рівновазі їх ресурсного забезпечення, слугує конкретній меті — підтримці рівноваги статусів суб'єктів конкуренції при мінімізації затрат на протистояння.

Положення політичної еліти як розпорядника ресурсів, що вилучаються у соціуму на користь держави (на громадські потреби), дозволяє їй відчужувати частину цих ресурсів на свою користь. При цьому прибутковість розпорядження державними ресурсами (в тому числі технологічними — такими як держапарат, законодавча система і т. д.) істотно перевищує прибутковість від

господарської діяльності. Від реалізації державної влади чи впливу на неї бізнес-групи (які набувають статусу політичної еліти та олігархату) отримують владну ренту як у вигляді пільгового доступу до ресурсів, так і через отримання плати за їх розподіл на користь інших груп. Бізнес-групи, просуваючи свої специфічні інтереси через політичну систему, намагаються надати їм характеру загальносуспільних для того, щоб у боротьбі з конкуруючими угрупованнями заручитися підтримкою “більшості”. Тому фактично в постіндустріальному суспільстві з його великим розривом рівнів прибутків та соціальною фрагментацією впроваджені цими групами в політичну свідомість симулякри соціальних інтересів стають системною ланкою механізму політичного панування економічно домінуючої соціальної групи.

Отже, найбільш ефективним в аналітичному плані є підхід до політичної сфери як багатовимірного простору конкурентної боротьби ресурсозабезпечених груп, що претендують на розпорядження ресурсами суспільства через механізм держави як універсального апарату адміністративного перерозподілу. Цей простір представляє собою динамічно змінюване силове поле, що створюється під впливом балансу сил тих чи інших мереж ресурсозабезпечених груп та спротиву експропрійованих ними соціальних груп і класів. У цілому пропонована методологія дозволяє аналізувати кризові явища, що існують у політичній реальності, не як прояви позасистемного характеру, а як системні фактори, що є наслідком нормального функціонування елементів соціальної, економічної та політичної систем суспільства.

Н. Д. ПАЛЬМ

канд. філос. наук, доц., ННІПСН МАУП

КРИЗА МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Проблема деформації моральних і духовних цінностей знаходиться в центрі дослідження багатьох вчених вже протягом кількох століть. Висловлювалися достатньо неоднозначні думки дослідників, серед яких, під впливом актуальних гуманістичних тенденцій, найбільш популярною була думка про те, що завдяки своєму розуму і можливості приборкати свої тваринні інстинкти, людина, все-таки — істота добра.

На жаль, реалії сучасної російсько-української війни говорять про інше. Усі ми є свідками жахливих подій, у яких виникла, так звана, проблема “розлюднення”, тобто втрати людяності для людей різних національностей та культур.

Ми живемо у світі, в якому глобально не вистачає розуміння, прийняття любові — це реальний дефіцит на всіх рівнях — сім’ї, школи, у дворах, у селищах, у цілих країнах та на континентах. В той же час, усвідомлення горя та великої небезпеки, які принесла війна, змушує людей переосмислювати те,